

ויקרא פרק יח פרשת אחרי מות

(א) וידבר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
(ב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
(ג) כַּמַּעֲשֶׂה אֶרֶץ-מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבַתֶּם-בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמַּעֲשֶׂה אֶרֶץ-כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶהֶם לֹא תִלְכוּ:

(ד) אֶת-מִשְׁפַּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת-חֻקֵי תִשְׁמְרוּ לִלְכַת בְּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
(ה) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת-חֻקֵי וְאֶת-מִשְׁפַּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחֵי בְהֶם אֲנִי יְהוָה:

בכור שור

אשר יעשה אותם האדם וחי בהם שלא יהיו שניו מתקצרות, שאינו מת אלא מיתת עצמו, אבל חוקי הגויים שגוזלים וחומסים וגונבים ורוצחים ובאים על נשי חבריהם, מתקצרים ימיהם, שבעלי הממון והורגים אותם, וכן בעל האשה לא יחמול ביום נקם ואף הקרובים הורגים הרוצח וכתוב "ושנות רשעים תקצרנה".

ספר העיקרים מאמר ד פרק מ

אבל השכר הפרטי לכל אחד ואחד לא הזכירה אותו התורה אלא במקומות מעטים, כמו בשלוח הקן למען ייטב לך והארכת ימים (דברים כ"ב ז'), וכבר אמרו רבותינו ז"ל (חולין קמ"ב ע"א, קדושין ל"ט ע"ב) למען ייטב לך לעולם שכולו טוב, והארכת ימים לעולם שכולו ארוך, וכן מה שנמצא בצדקה כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך (דברים ט"ו י'), אינו מן ההכרח שיהיה זה עקר השכר, אלא שיברכהו השם מוסף על השכר העקרי. ואולם עיקר השכר האישי הפרטי לכל איש ואיש בפני עצמו לא נזכר בתורה בפירוש לא הרוחני ולא הגשמי אלא ברמז ובמקומות מעטים, והאחד מהם מה שנזכר בפרשת אחרי מות, שאמר הכתוב כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וגו' ובחקותיהם לא תלכו (ויקרא י"ח ה'), וזה בלי ספק אף על פי שהוא אזהרה לכלל האומה, גם הוא אזהרה ליחיד שלא ילך בחקות הגוים, ונאמר שם בסוף הפרשה ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וזה בלי ספק ידבר על השכר הרוחני הפרטי לכל אחד ואחד על זה הדרך, כי הוא היה מזהירים שישמרו חקיו ומשפטיו אף על פי שיהיה בהם טורח יותר מבשמירת חקי ארץ מצרים וחקי ארץ כנען, ואף על פי שבשמירת חקי ארץ מצרים וחקי ארץ כנען היו מצליחין כללי האומות ההן, מכל מקום לא היה מגיע בהם אל היחיד עיקר שלמותו שהוא החיים הנצחיים לנפש כמו שיגיע במשפטי השם יתברך, וזהו שאמר ושמרתם את חקותי ואת משפטי וגו', כלומר שמרו אותם אף אם יש טורח בשמירתם, כי יש להם יתרון ומעלה על זולתם, כי החקים הללו הם מועילים אל היחיד גם כן להביאו לחיי העולם הבא, וזהו אמרו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, מה שאין כן בשאר חקי האומות ההן, וכן תרגם אונקלוס וחי בהם ויחי בהון לחיי עלמא, וממקומו הוא מוכרח שעל חיי הנפש ידבר, כי איך יאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כלומר שבשמירת החקים והמשפטים שבתורה יחיה האדם יותר מבשמירת חקי שאר האומות, והרי זה דבר נגלה הכזב, כי לא יחיה שומר התורה חיים גשמיים יותר ארוכים מזולתו, אבל אין ספק שעל חיי הנפש ידבר ולא על חיי הגוף, ועל כן תרגמו אונקלוס ויחי בהון לחיי עלמא, וזו ראייה נכונה לכל בעל שכל ומודה על האמת.

המבין ויקרא פרק יח פסוק ד

(ד) את משפטי תעשו - אלו דברים האמורים בתורה שאילו לא נאמרו בדין היה לאומרו, לשון רש"י. ובתורת כהנים (פרק יג ט) אלו דברים הכתובים בתורה שאלולי לא נכתבו בדין היה לכתבן, כגון הגזלות והעריות ועבודת כוכבים ושפיכות דמים וקללת השם:

ועל דרך הפשט, "משפטי" כמשמעו, הדינין האמורים בפרשת ואלה המשפטים ובכל התורה, ולכך יאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם - כי הדינים נתנו לחיי האדם בישוב המדינות ושלום האדם, ושלא יזיק איש את רעהו ולא ימיתנו. וכן יחזקאל (כ) הזכיר פעמים רבות במשפטים "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", ובשבתות אומר (שם פסוק יב) להיות לאות ביני וביניהם, וכן בנחמיה (ט כט) ובמשפטיך חטאו בם אשר יעשה אדם וחי בהם:

- ורבותינו אמרו (יומא פה ב), וחי בהם, ולא שימות בהם, ללמד על פקוח נפש שדוחה את השבת והמצות. ומדרשו (תו"כ פרשה ט י) וחי בהם, לעולם הבא, אם תאמר בעולם הזה והלא סופו הוא מת. ואם כן, יחזור "אשר יעשה אותם האדם" גם על חוקותי:
 - ודע כי חיי האדם במצות כפי הכנתו להם. *אשר יעשה אותם האדם* ג טז
 - כי העושה המצות שלא לשמן על מנת לקבל פרס יחיה בהן בעולם הזה ימים רבים בעושר ובנכסים וכבוד, ועל זה נאמר (משלי ג טז) בשמאלה עושר וכבוד, ופירשו (שבת סג א) למשמאילים בה עושר וכבוד.
 - וכן אותם אשר הם מתעסקין במצות על מנת לזכות בהן לעולם הבא שהם העובדים מיראה, זוכים בכוונתם להנצל ממשפטי הרשעים, ונפשמ בטוב תלין.
 - והעוסקין במצות מאהבה כדין וכראוי, עם עסקי העולם הזה, כענין הנזכר בתורה בפרשת אם בחקותי (להלן נו ה) והשיג לכם דיש את בציר וגו', יזכו בעולם הזה לחיים טובים כמנהג העולם, ולחיי העולם הבא זכותם שלמה שם. ו
 - העוזבים כל עניני העולם הזה ואינם משגיחים עליו כאילו אינם בעלי גוף, וכל מחשבתם וכוונתם בבוראם בלבד כענין באליהו, בהדבק נפשם בשם הנכבד, יחיו לעד בגופם ובנפשם כנראה בכתוב באליהו, וכידוע מוכנו בקבלה, וכמו שבא במדרשים בחנוך ובבני העולם הבא העומדים בתחיית המתים:
- ולכך יאמרו הכתובים בשכר המצות למען יאריכון ימיד (שמות כ יב), למען תחיה (דברים טז כ), והארכת ימים (שם כב ז), כי הלשון יכלול מיני החיים כולם כפי הראוי לכל אחד:

דברים פרק ל יט

הַעִידֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֹת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבְחַרְתָּ בַּחַיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אִתָּה וְיָרָעָךְ.

העמק דבר (דברים ל, ט)

"את החיים" אי אפשר לפרש "חיים" ו"מות" כמשמעו...ותו ייפלא לפרש בסמוך (פסוק יט): "ובחרת בחיים למען תחיה" – היאך שייך לומר עצה עשה כן כדי שיהי' כן... אלא פירוש חיים – דבקות ועליזות נפש הישראלית אם בעולם הזה בשעה שהוא קשור באהבת ה', אם בעולם הבא בשעה שנפשו צרורה בצרור החיים.

עין איה מסכת שבת לא: פסקה קעב

(שבת לא:): "רבי סימון ור"א הוו יתבי, חליף ואזיל רב יעקב בר אחא, א" ל חד לחבריה ניקום מקמיה דגכר דדחיל חטאין הוא."

עצם הקימה בפני ת"ח ואנשי מעלה, היא מעדנת את הנפש להרגילה שהציור השלם יביא אותה ליד' פעולה והתעוררות, שע"ז כל ציור שלם פרטי של כל מעשה טוב וכל מוסר נחמד, יפעול עליה לצאת ממצב המנוחה אל הפעולה וההתעוררות. ע"כ הבעת הכבוד מתפרש יפה בקימה, לפי התכלית הכללית של כבוד הראוי לאנשי מעלה, שתהיה השפעתם יותר ניכרת ויוצאת אל הפועל.

והנה 'בענין' קנין המעלות אפשר שיקנה אדם איזה מעלה או מדה פרטית, ומ"מ אינה מתאמת יפה לכל יתר הנהגותיו. או שלפעמים יהיה האדם ירא חטא, אבל מהותו האנושית נתבטלה אצלו, אם מפני חלישות הגוף או הנפש, או ממיעוט הכרה, אינו מצויר יפה את כל המבט האנושי לפי כל מה שאפשר להיות בו מהטוב והרע, ושיבחר דוקא בטוב וביראת חטא, כ"א לא ידע לעשות רע. איש כזה, אם שנוכל לקרותו דחיל חטאין, אבל לא נוכל לקרותו גבר דדחיל חטאין. ומטרת התורה במאמר הכתובי "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", שיהיו כל הכחות הגופניים והנפשיים חיים וקיימים במילואם בלבו ונפשו של אדם, ועם שלמות החיים יבחר לו החיים היותר קדושים ויותר נעלים, הקרובים אל השם יתברך בלכתם בדרכיו. ע"ז נאמר גבר, איש באנשים עם מילוי כל כחותיו בהקפה שלמה, והם הם המשלימים אותו להיות דחיל חטאין. ובאשר כח הפועל הוא עצמו הוא כח החיים, ע"כ החשק אל הטוב הוא כבר נמצא בנפש נדיבה בטבעה. אמנם ההדרכה צריכה להתעסק בדרכי תורה שלא יעלה כח חפץ הפעולה ג"כ על הדברים הרעים כפי נטות הנפש במדותיה המסובכות, לזה צריך האדם (לראות) 'להיות' דחיל חטאין. וכיון שהוא גבר המציין מדת חי ופועל, ועם זה דחיל חטאין, תצא מאליה התמונה של שלמות עושה טוב בהיותו ג"כ סר מרע.